

Л.Д.Корівчак

м.Херсон  
korivchak15@ukr.net

### **РОСЛИННА СИМВОЛІКА В ЛІРИЦІ М.ЧЕРНЯВСЬКОГО**

Лірика М.Чернявського є невід'ємною складовою української літератури кінця ХІХ – перших десятиліть ХХ ст., увиразнює процес формування раннього українського модернізму.

Поет протягом усієї творчості досліджував психологію людини, її розлад як із власним «я», так і з суспільством. Розкриття настроїв і станів душі ліричного героя М.Чернявського поглиблюється завдяки зверненню поета до світу символів. У поезії «Як чорна галич восени» ліричний суб'єкт М.Чернявського ідентифікує себе з очеретом, бур'яном, билиною.

Антропоморфізовані образи рослин часто розробляли поети-модерністи. Так, ключовим образом у трактуванні мотиву долі в ліриці М.Філянського є образ яворів («Три явори», «Явір»). М.Костомаров у книзі «Слов'янська міфологія» подає таке визначення: «Явір» – прекрасне сумне дерево, яке у малоросійській поезії символізує людське нещастя» [1, с.77]. Поети-модерністи надавали символічного значення й образам квітів. Грицько Чупринка в поезіях «Під снігом», «Мертві квіти», «Криваві квіти», «Могильні квіти», поетизуючи красу цих рослин, водночас надає їм символічного змісту: втілює в них ідею плінності життя, смерть. Характерні й самі назви його збірок «Огнецвіт», «Сон-трава». Символіка квітів притаманна також творчості Олександра Олеся. У вірші «Айстри» квіти уособлюють мрії молодого покоління про барвисте й щасливе майбутнє. Контрастом до ідилічної картини марень поет зобразив холодну дійсність, яка вбиває слабких і невідготовлених до боротьби з конкретними труднощами патріотів, показав відірваність від життя теоретичних програм інтелігентів-народовців. В поезії «Я ріс в болоті, мов бур'ян» Олександр Олесь подібно до М.Чернявського відтворив долю ліричного героя через образ бур'яну: «Я ріс в болоті, мов бур'ян, / В воді було моє коріння, / А листя блідло без проміння, / І ржею їв його туман» [2, с.144]

Порівняймо у М.Чернявського: «Живу на світі, як бур'ян, / Мов очерет той на болоті, – / І обгорта мене туман...» [4, с. 139]

Образ бур'яну в Олександра Олеся і М.Чернявського символізує відчуження ліричного «я», неприйняття ним оточуючого середовища, яке промовисто характеризується словом «болото».

У вірші М.Чернявського «Як чорна галич восени» образи очерету, билини увиразнюють характеристику ліричного героя. М.Костомаров трактує образ билини як символ «бідності, самотності і сирітства» [1, с.72]. М.Чернявський відтворив образ «зламаної билини», що поглиблює складність процесу еволюції ліричного героя.

Увиразнює внутрішній портрет ліричного героя М.Чернявського й образ маків. За «Словником символів», «мак – символ безмежності зоряного світу; сонця, зорі» [3, с.80-81]. У ліриці поета образ маків – це символ життя. У фольклорі людська доля відтворюється за допомогою червоної і чорної ниток на рушнику, що символізують кохання і смерть. Ці етапи життя людського поет відтворює кольористикою квітки: «Червоне полум'я горіння / І чорний колір забуття» [4, с. 290].

Трансформація образу маків виразно помітна у поезії «В степу цвітуть маки червоні»: «Хотів би й я отак згоріти / Під сонцем радісним життя:/ Ввесь жар його у себе впити / І з першим вітром одлетіти / В країну темну небуття» [4, с. 305].

Маки – образ насиченого, короткого, бурхливого життя. Ліричний герой прагне для себе не довгого віку, а життя, наповненого красою, гідного наслідування. Образ маку передає імпульсивність ліричного героя, його внутрішнє горіння.

Процес модернізації літератури, який розпочався на межі ХІХ-ХХ ст., позначився на поезії М.Чернявського. Психологізація навколишнього середовища у поета суголосна з національною міфологією, що було характерно для модернізму.

Ліричний герой митця у пошуках шляхів до «гармонії буття» часто перебуває в полоні власної слабкості, яку увиразнюють символічні образи очерету, бур'яну, билини. Вразливий і щирий суб'єкт М.Чернявського відзначається посиленням самоконтролем, самозаглибленням. Завдяки прискіпливому постійному самоаналізу він розкриває свою активну позицію, прагне повноцінного життя, що увиразнює символ маків.

#### **Список використаних джерел:**

1. Костомаров М. Слов'янська міфологія : Вибрані праці з фольклористики й літературознавства / [Упоряд. Бетко І. П., Полотай А. М. ; Головн. Ред. Тимошин М. С. ; Вступна ст. Яценко М. Т. / Костомаров М.] – К. : Либідь, 1994. – 383 с. – (Літературні пам'ятники України)
2. Олесь Олександр. Поезії / Олесь Олександр Іванович – К. : Радянський письменник, 1964. – 638 с.
3. Словник символів. – К. : Редакція часопису «Народознавство» / За заг. Редакцією О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка, 1997. – 155 с.
4. Чернявський М. Твори : У 2 т. / М. Чернявський – К. : Дніпро, 1966. – Т.1. Оригінальні поезії. Переклади. – 514 с.